

Ο Βυζαντινισμός και ο Σλαβισμός (Κ. Λεοντίεφ, Συγγραφέας)

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Κεφάλαιο Α

Ο παλιός βυζαντινισμός

Τι είναι ο βυζαντινισμός;

Ο βυζαντινισμός είναι πρώτα από όλα μια ιδιαίτερου είδους μόρφωση ή ένας πολιτισμός με τα δικά του γνωρίσματα, τις δικές του κοινές, σαφείς, έντονες νοηματικές αρχές και τις δικές του ορισμένες στην ιστορία συνέπειες.

Ο σλαβισμός αν τον πάρουμε στο σύνολό του, είναι ακόμα μια σφίγγα, ένα αίνιγμα.

Η αφηρημένη ιδέα του βυζαντινισμού είναι σαφέστατη και κατανοητή. Αυτή η γενική ιδέα αποτελείται από μερικές επί μέρους ιδέες – τις θρησκευτικές, τις κρατικές, τις ηθικές, τις φιλοσοφικές και τις καλλιτεχνικές.

Τίποτα παρόμοιο δεν παρατηρούμε στον πανσλαβισμό. Όταν μεν προσπαθούμε να φανταστούμε τον πανσλαβισμό λαμβάνουμε μόνο μια άμορφη, στοιχειώδη, ανοργάνωτη αντίληψη, κάτι που μοιάζει με την εικόνα των απόμακρων και ογκωδών συννέφων από τα οποία με την προσέγγισή τους μπορούν να σχηματιστούν οι πιο διαφορετικές μεταξύ τους μορφές.

Όταν δε φανταζόμαστε τον βυζαντινισμό, αντιθέτως βλέπουμε μπροστά μας κάτι που θυμίζει το αυστηρό και σαφές σχέδιο ενός ευρύχωρου και μεγάλης χωρητικότητας κτιρίου. Ξέρουμε, π.χ., ότι ο βυζαντινισμός στην κρατική μορφή του σημαίνει αυτοκρατορία. Στη θρησκεία σημαίνει τον χριστιανισμό με ορισμένα γνωρίσματα που τον κάνουν διαφορετικό από τις δυτικές εκκλησίες, τις αιρέσεις και τα σχίσματα. Στον κόσμο της ηθικής, όπως γνωρίζουμε, το βυζαντινό ιδεώδες δεν περιέχει εκείνη την υψηλή και σε πολλές περιπτώσεις άκρως υπερβολική αντίληψη για την επίγεια ζωή των ανθρώπων που έφερε στην ιστορία ο γερμανικός φεουδαρχισμός. Γνωρίζουμε την κλίση του βυζαντινού ηθικού ιδεώδους στην απογοήτευση με το καθετί επίγειο, με την ευτυχία, με την σταθερότητα της δικής μας αγνότητας, με την ικανότητά μας στην πλήρη ηθική τελειότητα εδώ, κάτω. Γνωρίζουμε ότι ο βυζαντινισμός (όπως και ο χριστιανισμός γενικώς) απορρίπτει την κάθε ελπίδα για ολική ευημερία των λαών, ότι αυτός αποτελεί την ισχυρότατη αντίθεση στην ιδέα της πανανθρωπότητας με την έννοια της επίγειας ισοτιμίας, της επίγειας ολικής ελευθερίας, της επίγειας ολικής τελειότητας και της τελικής ικανοποίησης.

Ο βυζαντινισμός παρέχει επίσης αρκετά σαφείς αντιλήψεις και στον καλλιτεχνικό και γενικώς στον αισθητικό τομέα: τις μόδες, τα ήθη, τις αισθητικές προτιμήσεις, την αρχιτεκτονική, τα αντικείμενα καθημερινής χρήσης – όλα αυτά μπορούμε να τα φανταστούμε ως λιγότερο ή περισσότερο βυζαντινά.

Η βυζαντινή μόρφωση αντικατέστησε την ελληνορωμαϊκή και προηγήθηκε στην ρωμανογερμανική. Η ενθρόνιση του Μεγάλου Κωνσταντίνου μπορεί να θεωρείται η αρχή του πλήρους θριάμβου του βυζαντινισμού (4ος μ. Χ. αι.). Η ενθρόνιση του Μεγάλου Καρόλου (9ος αι.), η στέψη του ως αυτοκράτορα που ήταν πράξη του παπισμού μπορεί να θεωρηθεί η πρώτη προσπάθεια της ρωμανογερμανικής Ευρώπης να αφαιρέσει ριζικά την μόρφωσή της από την κοινή βυζαντινή η οποία μέχρι τότε υπέταξε έστω και πνευματικά όλες τις δυτικές χώρες...

Ακριβώς μετά την διάλυση της τεχνητής αυτοκρατορίας του Καρόλου όλο και σαφέστερα εμφανίζονται τα γνωρίσματα που θα αποτελέσουν στο σύνολό τους την εικόνα ενός διαφορετικού, ευρωπαϊκού πολιτισμού που υπήρξε για την τότε εποχή ένας καινούργιος πολιτισμός.

Αρχίζουν να διακρίνονται όλο και σαφέστερα τα μελλοντικά σύνορα των μετέπειτα δυτικών κρατών και των επί μέρους πολιτισμών της Ιταλίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, έρχονται οι σταυροφορίες, έρχεται η ανθούσα εποχή του ιπποτισμού, του γερμανικού φεουδαρχισμού που δημιουργήσε τα θεμέλια του υπερβολικού αυτοσεβασμού ενός προσώπου – του αυτοσεβασμού, ο οποίος αφού μετατράπηκε

πρώτα μέσω του φθόνου και της μίμησης στον αστισμό, παρήγαγε την δημοκρατική επανάσταση και γέννησε όλες τις τωρινές εκφράσεις των απεριόριστων δικαιωμάτων του προσώπου και ύστερα έκανε από κάθε απλό μεροκαματιάρη και τσαγκάρη μια ύπαρξη που διαστρεβλώθηκε από το νευρικό συναίσθημα της προσωπικής αξιοπρέπειάς της. Σε λίγο μετά από αυτά ακούστηκαν και οι πρώτοι ήχοι της ρομαντικής ποίησης. Ύστερα αναπτύχθηκε η γοτθική αρχιτεκτονική, σύντομα δημιουργήθηκε το καθολικό έπος του Δάντη κ.λ.π. Η παπική εξουσία ενδυναμώνεται από αυτήν την εποχή.

Συνεπώς, η ενθρόνιση του Μεγάλου Καρόλου (9ος αι.) είναι η κατά προσέγγιση διαχωριστική γραμμή, μετά από την οποία στη Δύση όλο και πιο έντονα άρχισαν να διακρίνονται ο δικός της πολιτισμός και το δικό της κρατικό σύστημα.

(συνεχίζεται)

****Επιμέλεια κειμένου: Όλεγκ-Μαξίμ Τσυμπένκο, Δρ. Ιστορίας, Ακαδημία Επιστήμης και Εκπαίδευσης Maico-Mannesman Κιέβου***